

WOJCIECH M. DEMBY
Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu

UNIwersytet (WYŻSZA SZKOŁA ROLNICZA) W HOHENHEIM OBECNIE I JEGO DAWNE ZWIĄZKI Z POLSKĄ

Szkoła rolnicza w Hohenheim (Wirtembergia) powstała w dniu 20 listopada 1818 roku. Pomyślana była jako wzorcowy zakład naukowy i doświadczalny, który miał podźwignąć rolnictwo tego regionu i nie dopuścić do powtórzenia się klęski głodu, która nawiedziła kraj dwa lata wcześniej. Szkoła powstała w dobrach króla Wirtembergii, Wilhelma I, i mieściła się we wcześniej zbudowanym pałacu. Gospodarstwo obejmowało 300 ha gruntów ornych.

Pierwszym dyrektorem szkoły został Jan Nepomucen Schwerz, obok Albrechta Thaera, jeden z przodujących wówczas rolników. Pod jego kierunkiem oraz jego następców szkoła rolnicza w Hohenheim szybko zyskała na znaczeniu i stała się w szeregu rolniczych zakładów naukowych o międzynarodowym znaczeniu. W roku 1847 uczelnia w Hohenheim przekształcona została w Akademię Rolniczo-Leśną. W tym czasie liczba studentów przekroczyła 100. W latach 1862—1872 połowa słuchaczy pochodziła z zagranicy, w tym było wielu Polaków. W roku 1904 uczelnia przemianowana została na Wyższą Szkołę Rolniczą, a od roku 1967 istnieje pod nazwą „Uniwersytet Hohenheim (Wyższa Szkoła Rolnicza)”.

Okres po drugiej wojnie światowej przyniósł znaczną rozbudowę i reorganizację uczelni. Powstały nowe instytuty i rozbudowano dawne, przede wszystkim Instytut Ochrony Roślin, Instytut Uprawy i Hodowli Roślin, Bibliotekę, Dokumentację, Centrum Obliczeniowe i Muzeum Rolnicze. Do końca 1973 roku zostanie ukończona budowa dużego Centrum Biologii. Uczelnia posiada w Hohenheim gospodarstwo doświadczalne o powierzchni 252 ha oraz 7 innych gospodarstw rozrzuconych po całej Badenii-Wirtembergii.

W roku 1969 dawny system podziału na instytuty uległ zmianie i wprowadzono nową strukturę uczelni opartą na jednostkach o szerszym zasięgu. Są to zakresy fachowe (Fachbereiche), grupy fachowe (Fachruppen)

i oddziały (Abteilungen). Niektóre większe oddziały zachowały jeszcze dawne nazwy katedr.

Przewidziano utworzenie 6 zakresów fachowych, jednak obecnie, w pierwszym okresie, działają tylko 3 zakresy fachowe z 5 grupami fachowymi każdy. Poniżej podaję nazwy grup fachowych wg spisu wykładów na rok 1971/72:

1. Matematyka, fizyka, chemia
2. Biologia I
3. Biologia II (zoologia)
4. Nauka o żywieniu i medycyna przedkliniczna (2 semestry jako początek studiów medycznych)
5. Technologia środków spożywczych
6. Gleba i klimat
7. Biologiczne podstawy produkcji roślinnej
8. Produkcja roślinna
9. Żywienie i higiena zwierząt
10. Hodowla zwierząt
11. Agrotechnika
12. Ekonomia gospodarstw rolnych
13. Ekonomia polityczna
14. Socjologia ogólna
15. Socjologia stosowana

W letnim semestrze 1972 studiowało w Hohenheim ponad 1700 studentów, w tym 12% przybyło z zagranicy z ok. 40 krajów. Studenci posiadają swój związek (AStA), który jest wpływową organizacją na terenie wszystkich uczelni akademickich w NRF. Związek ten jest reprezentowany w senacie uczelni i ma cele socjalne i społeczno-polityczne z orientacją zbliżoną do marksistowskiej. W domu akademickim mieszka tylko 6% studentów. Ponadto duża część zamieszkuje domy związków studenckich, których w Hohenheim znajduje się sześć. Stanowią one miejsca spotkań i posiłków także innych studentów mieszkających prywatnie.

Związki uczelni w Hohenheim z Polską są dawne i dość liczne. Szkoła Rolnicza w Hohenheim powstała w tym samym czasie co Instytut Agronomiczny w Marymoncie. Ten ostatni założony został wprawdzie nieco wcześniej, bo powołano go 23 września (5 października) 1816 roku, ale do roku 1820 znajdował się w stadium organizacji. Jak podaje Bieniarzówna i Strzemski (1957), Michał Oczapowski, który w 1833 roku objął kierownictwo Instytutu Agronomicznego w Marymoncie i postawił tę uczelnię na bardzo wysokim poziomie, odwiedzał obok innych przodujących w Euro-

pie rolniczych zakładów naukowych także Hohenheim. Szukał tam wzorów godnych naśladowania dla pierwszej uczelni rolniczej w Polsce. Stwierdzał przy tym, że poziom i warunki nauczania w Marymoncie niczym nie ustępują innym uczelniom rolniczym. Podobnie odwiedzał Hohenheim następny z dyrektorów uczelni marymonckiej, Seweryn Zdzitowiecki.

Polacy, wychowankowie uczelni w Hohenheim, zasilili szeregi wykładowców polskich uczelni rolniczych. Należał do nich, według Erlickiego (1877), Otton Kubicki, który prowadził wykłady w Marymoncie, a następnie w Puławach, oraz Franciszek Miłosz, wykładowca gospodarstwa wiejskiego w Marymoncie. Według Bieniarzówny i Strzemskiego (1957) Miłosz ukończył już wcześniej, w 1848, studia w Marymoncie, a następnie udał się w podróż naukową za granicę i wówczas przebywał w Hohenheim. Wydany w 1893 roku spis studentów uczelni w Hohenheim (*Die Angehörigen ...*, 1893) przy tych dwóch nazwiskach studentów w rubryce „późniejsza działalność”, podaje: profesor rolnictwa w Marymoncie. Do wychowanków Hohenheim należał także Tadeusz Kowalski, naczelny redaktor „Gazety Rolniczej” w Warszawie, który wykładał gospodarstwo wiejskie i buchalterię w Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa w Puławach (Erlicki, 1877).

Mówiąc o związkach Polaków i nauki polskiej z uczelnią rolniczą w Hohenheim nie sposób nie wspomnieć o Auguste Miaskowskim (1838—1899), który w roku 1876 wykładał w Hohenheim, a następnie był profesorem w Bazylei, Wrocławiu, Wiedniu i Lipsku.

Inny z Polaków, Jakub Michałowski (1846—1933), syn rolnika z Turwi, pow. Kościan, był asystentem w Hohenheim, gdzie zmarł i został pochowany.

W Hohenheim kształciło się wielu Polaków. Zamieszczony wykaz podaje ich nazwiska w okresie od powstania uczelni do wybuchu pierwszej wojny światowej. Sporządzono go w oparciu o spis studentów za pierwsze 75 lat istnienia uczelni (*Die Angehörigen ...*, 1893) oraz za dalsze lata, do roku 1914, o nie publikowany materiał zestawiony przez W.A. Boelke.

Podany wykaz studentów Polaków skonfrontowany został z księgami przyjęć studentów, w których własnoręcznie wpisywali oni swoje dane. Miało to na celu bliższe rozpoznanie każdej osoby oraz wyjaśnienie pisowni nazwisk i miejscowości, które w oficjalnych danych często podane były w brzmieniu niemieckim. Należy jednak przyznać, że nie zawsze się to w pełni udało. W każdym bądź razie, do wykazu przyjęto tylko te nazwiska, co do których nie było wątpliwości, że właściciele ich byli i czuli się Polakami. Decydowało o tym m.in. miejsce pochodzenia, pisownia imienia i nazwiska oraz wyznanie. W wykazie figuruje także kilka nazwisk o nie-

polskim brzmieniu, które jednak należą do rodzin o znanych tradycjach polskich. Nazwy mniej znanych miejscowości pochodzenia studentów opatrzone w nawiasach określeniem byłego zaboru dla łatwiejszego ich zlokalizowania. Podanie aktualnego podziału administracyjnego miejscowości w wielu przypadkach okazało się niemożliwe z powodu jednakowo brzmiących, często powtarzających się nazw. Nie pomógł tego dooknać ani „Spis miejscowości PRL”, ani „Słownik geograficzny Królestwa Polskiego”.

Jak wynika z podanego wykazu, pierwszy Polak, Czyrski, zapisał się na studia już w pierwszych latach istnienia uczelni. Następnie przybywało studentów z Polski, którzy szczególnie licznie studiowali w Hohenheim w latach czterdziestych do sześćdziesiątych ubiegłego wieku. Nowa fala studentów z Polski napłynęła w początku bieżącego wieku, a zakończona została wybuchem pierwszej wojny światowej.

Polacy, obok Niemców, stanowili w omawianym okresie najliczniejszą grupę narodowościową na uczelni w Hohenheim. W wykazach sporządzonych przez uczelnię rozproszeni byli między państwa zaborcze i dlatego nie figurują nigdzie jako potomkowie jednego narodu. Pomimo pewnych danych przemawiających za tym, że Polacy mieli w Hohenheim swój narodowościowy związek nie udało się autorowi znaleźć w archiwum uczelni żadnego potwierdzenia tego. Faktem przemawiającym za istnieniem takiego związku jest egzemplarz książki „Rys historyczny instytutów rolniczo-leśnych w Królestwie Polskim” Feliksa Erlickiego wydanej w Warszawie w 1877 roku. Egzemplarz ten znajdujący się w Bibliotece UAM w Poznaniu (sygn. 236626 III) nosi pieczętkę „Biblioteka Polaków w Hohenheimie” i dedykowany jest przez autora po polsku dla „Biblioteki Akademii Rolniczej w Hohenheim”.

W monografii Uniwersytetu w Hohenheim za lata 1818—1968 można znaleźć jedynie wzmiankę, że w latach 1913/14 istniał związek polskich studentów „Polonia” (Universität Hehenheim, 1968).

Podobne organizacje studentów istniały na przykład na uniwersytecie w Lipsku, który skupiał wprawdzie większą liczbę studentów polskich. Jak podaje Domagała (1968), „Towarzystwo Akademików Polaków” w Lipsku powstało w 1876 roku, miało swój lokal klubowy i bibliotekę. Od 1890 roku ożywioną działalność rozwijało w Lipsku oficjalnie zarejestrowane stowarzyszenie studentów polskich „Unitas”.

Obecnie Polacy znów zaczynają pojawiać się w celach naukowych na uczelni w Hohenheim. Są to najczęściej podróże i staże naukowe. Wśród odwiedzających uczelnię znalazł się także autor, który na zaproszenie Niemieckiej Akademickiej Służby Wymiany (DAAD) przebywał w 1972 roku 3 miesiące w Hohenheim, a zainteresowania historyczne skłoniły go, obok prowadzenia głównych badań, do zajęcia się dawnymi związkami tej uczelni z Polską.

Wykaz Polaków studiujących na uczelni rolniczej w Hohenheim od początku jej istnienia do 1914 roku

Lp.	Nr rejestru uczelni	Rok przyjęcia na studia	Imię i nazwisko	Miejsce pochodzenia
1	2	3	4	5
1	77	1824/25	Czyrski	Wola (b. zab. prus.)
2	470	1839/40	Karol Jezierski	Mińsk (b. zab. ros.)
3	531	sem. let. 1841	Rajmund Bochenek	Kraków
4	539	sem. let. 1841	Alfons Ordega	Kalisz (b. zab. ros.)
5	555	1841/42	Cezary Haller	Kraków
6	585	sem. let. 1842	Zefiryn Chełmicki	Gniezno (b. zab. prus.)
7	601	sem. let. 1842	Włodzimierz Skrzyński	Lwów
8	632	1842/43	Stanisław Kurnatowski	Warszawa
9	644	1842/43	Stanisław Romer	Wilno
10	668	sem. let. 1843	Edward Lemański	Zagórze (b. zab. ros.)
11	679	sem. let. 1843	Jan Werner	Ozorków (b. zab. ros.)
12	686	1843/44	Jan Brodowski	Dębowa Łąka (b. zab. prus.)
13	691	1843/44	Julian Daszkiewicz	Lubaczów (b. zab. austr.)
14	695	1843/44	Józef Fiszer	Warszawa
15	696	1843/44	Antoni Głogowski	Ulawecka (b. zab. austr.)
16	715	1843/44	Aleksander Lipaczewski	Kraków
17	723	1843/44	Adam Pawłowski	Derewlany (b. zab. austr.)
18	734	1843/44	Gustaw Siemoński	Kraków
19	735	1843/44	Jan Skirliński	Krzywaczka (b. zab. austr.)
20	766	sem. let. 1844	Kamil Wydzga	Włodzimierz Woł. (b. zab. ros.)
21	784	1844/45	Piotr Gołaszewski	Dzieduszyce (b. zab. austr.)
22	798	1844/45	Marian Jackowski	Gozdowo (b. zab. ros.)
23	831	1844/45	Rudolf Jasiński	Wilno
24	859	1845/46	Ignacy Cywiński	Osołce (b. zab. austr.)
25	875	1845/46	Władysław Malinowski	Chorzelów (b. zab. austr.)
26	879	1845/46	Tytus Michałowski	Kamieniec (b. zab. ros.)
27	881	1845/46	Jan Nahujowski	Kropiewnik (b. zab. austr.)
28	906	1845/46	Józef Żychliński	Grzymisław (b. zab. prus.)
29	908	sem. let. 1846	Jan Dembiński	Kraków
30	924	sem. let. 1846	Franciszek Abgarowicz	Stanisławów (b. zab. austr.)
31	1005	sem. let. 1847	Mateusz Bojanowski	Twardowo (b. zab. prus.)
32	1007	sem. let. 1847	J. Grabieński	Lwów
33	1015	sem. let. 1847	Antoni Kłobukowski	Grudno (b. zab. austr.)
34	1041	1847/48	Wiktor Dąbrowski	Leszczańce (b. zab. austr.)
35	1081	1847/48	Ignacy Romocki	Obrowo (b. zab. ros.)
36	1191	sem. let. 1849	Antoni Gorzeński	Śmiełów (b. zab. prus.)
37	1196	sem. let. 1849	Adam Łaniewski	Bychawa (b. zab. ros.)
38	1201	sem. let. 1849	Franciszek Siemianowski	Lwów
39	1310	1850/51	Erazm Lancewicz	Olszanica (b. zab. austr.)
40	1341	sem. let. 1851	Hipolit Bronikowski	Kosieczyn (b. zab. prus.)

1	2	3	4	5
41	1362	sem. let. 1851	Aleksander Sobański	Pleujouse (Szwajcaria)
42	1370	1851/52	Władysław Białecki	Bobrowniki (b. zab. prus.)
43	1406	1851/52	Ludwik Lewiński	Rzeszyce (b. zab. ros.)
44	1413	1851/52	Bolesław Nakwaski	Nakwasin (b. zab. ros.)
45	1417	1851/52	Władysław Rawicz	Warszawa
46	1426	1851/52	Izydor Sobański	Pleujouse (Szwajcaria)
47	1430	1851/52	Bolesław Swinarski	Kruszewo (b. zab. prus.)
48	1559	1853/54	Karol Mieroszewski	Kraków
49	1574	1853/54	Stanisław Wołowski	Warszawa
50	1693	1855/56	Mścisław Karski	Warszawa
51	1706	1855/56	August Ostrowski	Maluszyn (b. zab. ros.)
52	1729	sem. let. 1856	Stanisław Gorzeński	Śmiełów (b. zab. prus.)
53	1739	sem. let. 1856	Franciszek Łubieński	Warszawa
54	1790	1856/57	Antoni Lisowiecki	Nieglowice (b. zab. austr.)
55	1801	1856/57	Zygmunt Parznicki	Ciołkowice (b. zab. ros.)
56	1819	1856/57	Mścisław Stanilewicz	Kijów
57	1826	1856/57	Józef Wielopolski	Chroberz (b. zab. ros.)
58	1835	sem. let. 1857	Konrad Daszkiewicz	Grodno (b. zab. ros.)
59	1851	sem. let. 1857	Rudolf Menżeński	Koziemieniec (b. zab. ros.)
60	1852	sem. let. 1857	Franciszek Miłosz	Warszawa
61	1857	sem. let. 1857	Jan Starowiejski	Piaski Wielkie (b. zab. austr.)
62	1908	1857/58	Bronisław Ryx	Prażmów (b. zab. ros.)
63	1912	1857/58	Karol Siemieński	Kraków
64	1920	1857/58	H. Woroniecki	Rejowiec (b. zab. ros.)
65	1939	sem. let. 1858	Otton Kubicki	Poznań
66	1945	sem. let. 1858	Władysław Michałowski	Juchnowicze (b. zab. ros.)
67	1955	sem. let. 1858	Antoni Załuskowski	Zakrzew (b. zab. ros.)
68	1963	1858/59	Antoni Brzozowski	Antonówka (b. zab. ros.)
69	1983	1858/59	Jan Kraszewski	Farkowo (b. zab. prus.)
70	1992	1858/59	Hilary Ostrowski	Czajki (b. zab. ros.)
71	1995	1858/59	Władysław Rembieliński	Rybeżewice (b. zab. ros.)
72	2024	sem. let. 1859	K. Ledóchowski	Strzelniki (b. zab. ros.)
73	2027	sem. let. 1859	Franciszek Michałowski	Juchnowicze (b. zab. ros.)
74	2049	1859/60	Stanisław Buyno	Warszawa
75	2067	1859/60	Stefan Kwilecki	Dobrojewo (b. zab. prus.)
76	2099	sem. let. 1860	Bolesław Błociszewski	Przeclaw (b. zab. prus.)
77	2100	sem. let. 1860	Stanisław Bniński	Popówko (b. zab. prus.)
78	2109	sem. let. 1860	Konstanty Małowieski	Płock (b. zab. ros.)
79	2149	1860/61	Tadeusz Kowalski	Warszawa
80	2154	1860/61	Bronisław Lebkowski	Warszawa
81	2165	1860/61	Zdzisław Okęcki	Warszawa
82	2168	1860/61	Michał Paszkowski	Berdyczów (b. zab. ros.)
83	2176	1860/61	Kazimierz Sadowski	Warszawa
84	2183	1860/61	Zbigniew Święcicki	Zakałuże (b. zab. austr.)
85	2185	1860/61	Julian Tarnowski	Dzików (b. zab. austr.)
86	2193	1860/61	Tadeusz Wilkoński	Trzylatków (b. zab. ros.)
87	2248	1861/62	Aleksander Gostkowski	Kraków

c.d. wykazu

1	2	3	4	5
88	2267	1861/62	Roman Michałowski	Witkowice (b. zab. austr.)
89	2281	1861/62	Aleksander Smaczniński	Warszawa
90	2290	1861/62	Alfred Wodzicki	Kraków
91	2319	1862/63	Józef Bartoldt	Płock (b. zab. ros.)
92	2328	1862/63	Zygmunt Ciepiewski	Lwów
93	2360	1862/63	Adam Pissarzowski	Karniewo (b. zab. ros.)
94	2362	1862/63	Teodor Polański	Lwów
95	2380	1862/63	Antoni Szeligowski	Warszawa
96	2409	sem. let. 1863	Michał Pik	Warszawa
97	2468	1863/64	Stanisław Praglo	Kraków
98	2470	1863/64	Wiktor Rakowiecki	Warszawa
99	2504	sem. let. 1864	Michał Dzieduszycki	Lwów
100	2564	1864/65	Gustaw Potworowski	Gola (b. zab. prus.)
101	2565	1864/65	Ludwik Pruszewski	Równe (b. zab. ros.)
102	2592	sem. let. 1865	Michał Naimski	Leszno-Wola (b. zab. ros.)
103	2621	1865/66	Stanisław Kamocki	Czarnocin (b. zab. ros.)
104	2632	1865/66	Leon Madejski	Skibnica (b. zab. ros.)
105	2647	1865/66	Stanisław Świdziński	Sułgostów (b. zab. ros.)
106	2660	sem. let. 1866	Ignacy Jundziłł	Grodno (b. zab. ros.)
107	2688	1866/67	Henryk Klawe	Warszawa
108	2729	sem. let. 1867	Feliks Mściwujewski	Warszawa
109	2735	sem. let. 1867	Jan Zdzitowiecki	Warszawa
110	2769	1867/68	Gabriel Pruszyński	Pomorzany (b. zab. austr.)
111	2788	sem. let. 1868	Jan Dzierżawski	Mikulice (b. zab. ros.)
112	2796	sem. let. 1868	Wiktor Broel-Plater	Belmont (b. zab. ros.)
113	2806	1868/69	Mieczysław Baczyński	Wieliszew (b. zab. ros.)
114	2815	1868/69	Antoni Chamiec	Kiosi (b. zab. ros.)
115	2835	1868/69	Jan Kleniewski	Zaborowo (b. zab. ros.)
116	2923	1869/70	Władysław Palkowski	Bandiszówka (b. zab. ros.)
117	2935	1869/70	Marceli Sumiński	Pułtusk (b. zab. ros.)
118	2942	1869/70	Tadeusz Wodziński	Warszawa
119	3026	1871/72	Tadeusz Cybichowski	Cerekwica (b. zab. prus.)
120	3075	sem. let. 1872	Władysław Kisielnicki	Jancznos (b. zab. ros.)
121	3078	sem. let. 1872	Kazimierz Mejsner	Borawek (b. zab. ros.)
122	3079	sem. let. 1872	Antoni Nowosielski	Szczęšno (b. zab. ros.)
123	3081	sem. let. 1872	Stanisław Rudnicki	Biskupice (b. zab. ros.)
124	3087	sem. let. 1872	Otton Batocki	Błędowo (b. zab. prus.)
125	3089	sem. let. 1872	Albert Białosuknia	Brzózki (b. zab. ros.)
126	3128	sem. let. 1872	Jan Szoldrski	Żydowo (b. zab. prus.)
127	3149	sem. let. 1873	Ludwik Morstin	Kraków
128	3151	sem. let. 1873	Nikodem Orzeszko	Janów (b. zab. ros.)
129	3152	sem. let. 1873	Józef Ostrowski	Maluszyn (b. zab. ros.)
130	3170	1873/74	Stanisław Hirszman	Sokołów (b. zab. ros.)
131	3190	1873/74	Józef Żukotyński	Przewrocie (b. zab. ros.)
132	3197	sem. let. 1874	Bolesław Orzechowicz	Lwów
133	3217	1874/75	Aleksander Jezierski	Garbór (b. zab. ros.)
134	3287	1875/76	Bronisław Szlubowski	Warszawa
135	3299	sem. let. 1876	Walerian Stawiarski	Lipniki (b. zab. austr.)

1	2	3	4	5
136	3381	1877/78	Henryk Potworowski	Sielec (b. zab. prus.)
137	3495	sem. let. 1880	Jan Tarnowski	Kaliszany (b. zab. ros.)
138	3529	1880/81	Władysław Wołowski	Warszawa
139	3653	sem. let. 1883	Stanisław Górski	Warszawa
140	3664	sem. let. 1883	Feliks Zdziechowski	Czerypaszynce (b. zab. ros.)
141	3732	sem. let. 1884	Antoni Zaleski-Saryusz	Kijów
142	3741	1884/85	Józef Chariton- -Chłudziński	Laskowice (b. zab. ros.)
143	3751	1884/85	Tadeusz Gebethner	Warszawa
144	3761	1884/85	Adam Król	Iskrzyczyn (b. zab. ros.)
145	3793	sem. let. 1885	Zygmunt Kraczkiewicz	Dziunków (b. zab. ros.)
146	3839	sem. let. 1886	Gustaw Brun	Warszawa
147	3855	sem. let. 1886	Adam Żółtowski	Jarogniewice (b. zab. prus.)
148	3865	1886/87	Bolesław Durasiewicz	Otolijan (b. zab. ros.)
149	3866	1886/87	Juliusz Florkowski	Skała (b. zab. ros.)
150	3905	1886/87	Witold Wąsowicz	Warszawa
151	3917	1886/87	Antoni Gružewski	Pilamont (b. zab. ros.)
152	3953	1887/88	Stanisław Łoś	Kraków
153	3974	1887/88	Józef Zahorski	Warszawa
154	3975	1887/88	Władysław Żeleński	Grodkowice (b. zab. austr.)
155	4029	1888/89	Władysław Rulikowski	Kotlice (b. zab. ros.)
156	4057	1889/90	Jan Brandys	Kraków
157	4085	1889/90	Jan Niedźwiecki	Wierzchnica (b. zab. ros.)
158	4146	1890/91	Tadeusz Pohorecki	Dydnia (b. zab. austr.)
159	4169	sem. let. 1891	Witold Milieski	Piekary (b. zab. austr.)
160	4277	1892/93	Gabriel Łuniewski	Gnojno (b. zab. ros.)
161	4292	1892/93	Teofil Rytel	Radom (b. zab. ros.)
162	4300	1892/93	Zygmunt Skibniewski	Lwów
163	4304	1892/93	Adam Tarnowski	Tarnobrzeg (b. zab. austr.)
164	4308	1892/93	Władysław Wielowieyski	Lubcza (b. zab. ros.)
165	4311	1892/93	Ludwik Żeleński	Kraków
166	4316	sem. let. 1893	Włodzimierz Kozakowski	Warszawa
167	4322	sem. let. 1893	Józef Popławski	Łysołaje (b. zab. ros.)
168	4327	sem. let. 1893	Kazimierz Zakrzewski	Głogowice (b. zab. ros.)
169	4366	1893/94	Zygmunt Rulikowski	Kotlice (b. zab. ros.)
170	4397	sem. let. 1894	Witold Komar	Hanuszyszki (b. zab. ros.)
171	4401	sem. let. 1894	Władysław Ołdakowski	Warszawa
172	4404	sem. let. 1894	Stefan Sokołowski	Raminiza (b. zab. ros.)
173	4421	1894/95	Jan Dębicki	Tyśmienica (b. zab. ros.)
174	4422	1894/95	Władysław Dzierzbicki	Biernacice (b. zab. ros.)
175	4425	1894/95	Leon Gosiewski	Radlin (b. zab. ros.)
176	4439	1894/95	Franciszek Kotkowski	Radom (b. zab. ros.)
177	4483	sem. let. 1895	Henryk Rozwadowski	Drohobycz (b. zab. austr.)
178	4539	sem. let. 1896	Piotr Karnkowski	Wilczyn (b. zab. ros.)
179	4548	sem. let. 1896	Witold Zaleski	Warszawa
180	4560	1896/97	Aleksander Fedorowicz	Klebanówka (b. zab. austr.)
181	4579	1896/97	Ksawery Krasicki	Bachorzec (b. zab. austr.)
182	4603	1896/97	Stanisław Skrzydlewski	Czeszewo (b. zab. prus.)

c.d. wykazu

1	2	3	4	5
183	4609	1896/97	Franciszek Trepka	Lublin
184	4610	1896/97	Edmund Wasilkowski	Prusiek (b. zab. austr.)
185	4617	sem. let. 1897	Stanisław Czarnecki	Gogolewo (b. zab. prus.)
186	4644	1897/98	Stanisław Górski	Warszawa
187	4655	1897/98	Karol Kosielski	Wonkowce (b. zab. ros.)
188	4681	1897/98	Jakub Weller	Grodno (b. zab. ros.)
189	4682	1897/98	Izydor Zabłudowski	Białystok (b. zab. ros.)
190	4714	1898/99	Józef Jurewicz	Poginie (b. zab. ros.)
191	4728	1898/99	Jan Lewandowski	Wilno
192	4828	sem. let. 1900	Józef Zawadzki	Warszawa
193	4857	1900/01	Edward Ludkiewicz	Zońnice (b. zab. ros.)
194	4909	1901/02	Jan Kijewski	Blendów (b. zab. ros.)
195	4910	1901/02	Witold Kleniewski	Kluczkowice (b. zab. ros.)
196	4977	1902/03	Zygmunt Jorski	Warszawa
197	4991	1902/03	Edward Plater-Zyberg	Liksna (b. zab. ros.)
198	4992	1902/03	Henryk Plater-Zyberg	Liksna (b. zab. ros.)
199	5009	1902/03	Przemysław Zarojewski	Gili (b. zab. ros.)
200	5015	sem. let. 1903	Stanisław Lewandowski	Czysta-Zuza (b. zab. ros.)
201	5029	1903/04	Roman Czajkowski	Kamionka-Lipniki (b. zab. austr.)
202	5032	1903/04	Jan Dunin-Brzeziński	Łażany (b. zab. austr.)
203	5099	sem. let. 1904	Lucjan Jakusz	Warszawa
204	5135	1904/05	Tadeusz Likiernik	Warszawa
205	5150	1904/05	Zdzisław Poklewski- -Koziełł	Mniszków (b. zab. ros.)
206	5166	1904/05	Ryszard Wojciechowski	Skierniewice (b. zab. ros.)
207	5195	1905/06	Mieczysław Dziechciński	Warszawa
208	5210	1905/06	Witold Jeleński	Dunajczyce (b. zab. ros.)
209	5226	1905/06	Włodzimierz Rajewski	Trubczewsk (b. zab. ros.)
210	5239	1906	Wacław Dobrowolski	Laskowice (b. zab. ros.)
211	5247	1906	Tomasz Parczewski	Czerwony Dwór (b. zab. ros.)
212	5283	1906/07	Marian Obertyn- -Obertyński	Cieleż (b. zab. austr.)
213	5303	1907	Kazimierz Bogdański	Żurawica (b. zab. austr.)
214	5308	1907	Grzegorz Leskiewicz	Warszawa
215	5319	1907/08	Michał Biernacki	Miłosna (b. zab. ros.)
216	5393	1908	Stanisław Rojowski	Bystrzyca (b. zab. ros.)
217	5420	1908/09	Karol Koczorowski	Rybno (b. zab. ros.)
218	5443	1908/09	Antoni Schütz	Biała Wielka (b. zab. ros.)
219	5444	1908/09	Karol Schütz	Biała Wielka (b. zab. ros.)
220	5445	1908/09	Władysław Schütz	Biała Wielka (b. zab. ros.)
221	5469	1909	Roman Dietel	Sosnowiec (b. zab. ros.)
222	5473	1909	Zygmunt Morstin	Pławowice (b. zab. ros.)
223	5494	1909/10	Zygmunt Broniewski	Glinojock (b. zab. ros.)
224	5567	1909/10	Stanisław Wyganowski	Warszawa
225	5602	1910/11	Konstanty Chomętowski	Ryczów (b. zab. austr.)
226	5617	1910/11	Grzegorz Giżycki	Wróblawce (b. zab. ros.)
227	5619	1910/11	Piotr Głogowski	Bojanice (b. zab. austr.)

1	2	3	4	5
228	5640	1910/11	Stanisław Łada	Mudrygłowy (b. zab. ros.)
229	5657	1910/11	Wacław Ostaszewski	Ulina Wielka (b. zab. ros.)
230	5658	1910/11	Kazimierz Taczanowski	Wilczyn (b. zab. ros.)
231	5686	1910/11	Karol Tarnowski	Chorzelów (b. zab. austr.)
232	5758	1911/12	Stanisław Menzel	Niskołyzy (b. zab. ros.)
233	5765	1911/12	Antoni Łachawiec	Stanisławów (b. zab. austr.)
234	5785	1911/12	Kazimierz Mirski	Woroniec (b. zab. ros.)
235	5793	1911/12	Kazimierz Światopełk- -Mirski	Woroniec (b. zab. ros.)
236	5810	1911/12	Aleksander Wojtasiewicz	Penza (b. zab. ros.)
237	5827	sem. let. 1912	Stanisław Minczykowski	Dobrzyca (b. zab. prus.)
238	5873	1912/13	Ludwik Kisielnicki	Kisielnica (b. zab. ros.)
239	5894	1912/13	Józef Obertyński	Stronibaby (b. zab. austr.)
240	5900	1912/13	Kazimierz Rudnicki	Klonowo (b. zab. ros.)
241	5959	1913/14	Edward Bogusz	Lubasz (b. zab. austr.)
242	5964	1913/14	Józef Chełmoński	Warszawa
243	5973	1913/14	Antoni Dzierżawski	Wietchinin (b. zab. ros.)
244	5985	1913/14	Roman Gołębski	Sławentyn (b. zab. austr.)
245	5991	1913/14	Stanisław Herniczek	Bronowice (b. zab. ros.)
246	6014	1913/14	Mirosław Lipko	Szczypiorno (b. zab. ros.)
247	6058	1913/14	Jan Szczurowski	Jarosław (b. zab. austr.)
248	6065	1913/14	Stanisław Woźniakowski	Radom (b. zab. ros.)
249	6079	sem. let. 1914	Antoni Grzymek	Rudnik (Prusy)
250	6084	sem. let. 1914	Andrzej Kurnatowski	Śmigiel (b. zab. prus.)

LITERATURA

1. Bieniarzówna J., Strzemski M.: 1957. Instytut w Marymoncie. Studia z dziejów gospod. wiejskiego, t. I, s. 259—314.
2. Boelke W. A.: Wykaz studentów uczelni w Hohenheim od 1893/94 do 1918 (masyzynopsis niepublikowany).
3. Die Angehörigen der K. württembergischer Akademie Hohenheim während des 75-jährigen Bestehens derserben Von 1818 bis 1893. Plieningen, 1893.
4. Domagała M.: 1968: Krótki zarys historyczny powstania. Monografia Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. Wydawnictwo własne. Warszawa.
5. Erlicki F.: 1877. Rys historyczny instytutów rolniczo-leśnych w Królestwie Polskim. Warszawa.
6. Universität Hohenheim (Landwirtschaftliche Hochschule 1818—1968. Verlag E. Ulmer, 1968.